

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

9. november 2017*

Eelotsusetaotlus – Maksejõuetusmenetlused – Määrus (EÜ) nr°1346/2000 – Pädev kohus – Kõlvatu konkurentsi tuvastamise hagi, mis esitati maksejõuetusmenetluses – Hagi, mille teises liikmesriigis asutatud äriühing on esitanud isiku vastu, kes omandas sellise äriühingu tegevusharu, kelle suhtes on algatatud maksejõuetusmenetlus – Hagi, mis on maksejõuetusmenetlusest eraldiseisev või hagi, mis esitatakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud

Kohtuasjas C-641/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Cour de cassation'i (Prantsusmaa) 29. novembri 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. detsembril 2016, menetluses

Tünkers France,

Tünkers Maschinenbau GmbH

versus

Expert France,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev ja E. Regan,

kohtujurist: E. Tanchev,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Tünkers Maschinenbau GmbH ja Tünkers France, esindajad: *avocat* J.-J. Gatineau ja *avocat* C. Fattaccini,
- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas, E. de Moustier ja E. Armoet,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Heller ja M. Wilderspin,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada asi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

on teinud järgmise

otsuse

1. Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT 2000, L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191) artikli 3 lõiget 1.
2. Taotlus on esitatud vaidluses, mille üks pool on Tünkers France (edaspidi „TF“) ja Tünkers Maschinenbau GmbH (edaspidi „TM“) ja teine pool Expert France; vaidluse ese on kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi, mille Expert France esitas TMi ja TFi vastu.

Õiguslik raamistik

Määrus nr 1346/2000

3. Määruse nr 1346/2000 põhjendustes 4, 6 ja 7 on ette nähtud:
„(4) Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks on vaja vältida selliste olukordade teket, mis motiveerivad osapooli viima varasid või kohtumenetlusi ühest liikmesriigist teise enda jaoks soodsama õigusliku seisundi leidmiseks (*forum shopping* – meelepärase kohtualluvuse valimine).
[...]
(6) Vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele peaks käesolev määrus piirduma sätetega, mis reguleerivad maksejõuetusmenetluste algatamise pädevust ning otsuseid, mis tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud. Lisaks sellele peaks käesolev määrus sisaldama nende otsuste tunnustamist ja kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid, mis samuti vastavad kõnealusele põhimõttele.
(7) 1968. aasta Brüsseli konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (muudetud selle konventsiooniga ühinemist käsitlevate konventsioonidega) reguleerimisalasse ei kuulu maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetlustega seotud maksejõuetusmenetlused, kohtumenetlused, kohtuvälised kokkulepped ja muud sellised menetlused.“
4. Määruse artikli 3 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:
„Maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Äriühingu või muu juriidilise isiku puhul peetakse vastupidiste tõendite puudumisel tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta.“

Määrus (EÜ) nr 44/2001

5. Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) põhjendustes 7 ja 19 on märgitud:
„(7) Käesoleva määruse reguleerimisala peab hõlmama kõiki peamisi tsiviil- ja kaubandusajades peale teatavate selgelt määratletud asjade.“

[...]

(19) Tuleks tagada Brüsseli konventsiooni ja käesoleva määruse vaheline järjepidevus ning selleks tuleks ette näha üleminekusätted. Järjepidevust on vaja ka Euroopa Ühenduste Kohtu tõlgendustes Brüsseli konventsiooni kohta ning 1971. aasta protokollile tuleks kohaldada ka kohtuasjade suhtes, mille menetlus on käesoleva määruse jõustumise ajal pooleli.“

6. Määruse nr 44/2001 artikli 1 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusajade suhtes igat liiki kohtutes. Eelkõige ei kohaldata seda maksu-, tolli- ja haldusajade suhtes.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata:

- a) füüsiliste isikute õigus- ja teovõime, abielusuhetest tulenevate varaliste õiguste, testamentide ja pärimise suhtes;
- b) pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetluste suhtes;
- c) sotsiaalkindlustuse suhtes;
- d) vahekohtute suhtes.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

7. Saksa õiguse alusel asutatud äriühing Expert Maschinenbau GmbH tegeles seadmete tootmisega autotööstuse jaoks, kusjuures nende seadmete turustamise ainuõigus Prantsusmaal oli antud Expert France'ile.
8. Amtsgericht Darmstadt (Darmstadti esimese astme kohus, Saksamaa) algatas 14. juulil 2006 maksejõuetusmenetluse Expert Maschinenbau suhtes ning ta määras pankrotihalduri.
9. Pankrotihaldur sõlmis 13. septembril 2006 esialgse võõrandamiskokkuleppe TMiga, mis nägi ette, et TM võtab üle ühe Expert Maschinenbau tegevusharu. 22. septembril 2006 võõrandas pankrotihaldur selle tegevusvaldkonna Saksa õiguse alusel asutatud äriühingule Wetzlar Fahrzeugbau GmbH, kes on äriühingu TM tütarettevõtja.
10. TM palus 19. septembri 2006. aasta ning 24. ja 27. oktoobri 2006. aasta kirjadega, et Expert France'i kliendid, kelle poole TM pöördus kui Expert Maschinenbau omandaja, võtaksid tellimuste esitamiseks edaspidi ühendust temaga.
11. Kuna Expert France leidis, et selline tegevus kujutab endast kõlvatut konkurentsi, esitas ta 25. veebruaril 2013 TMi ja TFi vastu Tribunal de commerce de Paris'le (Pariisi kaubanduskohus, Prantsusmaa) vastutuse tuvastamise hagi seetõttu, et nad olid toime pannud kõlvatu konkurentsina käsitatavaid tegusid.
12. TM ja TF väitsid määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõike 1 alusel, et vaidlus ei allu sellele kohtule, vaid allub Amtsgericht Darmstadtile (Darmstadti ringkonnakohus), kuna just see kohus algatas Expert Maschinenbau suhtes maksejõuetusmenetluse.

13. Tribunal de commerce de Paris (Pariisi kaubanduskohus) lükkas kohtualluvuse puudumist käsitleva väite tagasi 8. novembri 2013. aasta kohtuotsusega, mille Cour d'appel de Paris (apellatsioonikohus, Prantsusmaa) jättis 19. juuni 2014. aasta kohtuotsusega jõusse. TM ja TF esitasid selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtusse. Nad väidavad, et kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi lahendamine allub maksejõuetusmenetluse algatanud kohtule, kuna selline hagi on otseselt esitatud maksejõuetusmenetluse alusel.
14. Selles kontekstis on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlus, millise ulatusega on määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõikes 1 ette nähtud maksejõuetusmenetluse algatanud kohtu rahvusvaheline kohtualluvus, ning eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib täpsemalt, kas kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi, mille esitas maksejõuetu äriühingu tütarettevõtja, võib pidada hagiks, mis esitatakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud.
15. Neil asjaoludel otsustas Cour de cassation (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [määruse nr 1346/2000] artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et vastutuse tuvastamise hagi, milles heidetakse maksejõuetusmenetluses võõrandatud tegevusharu omandajale ette seda, et ta esitles end eksitavalt võlgniku toodetud kauba ainuturustajana, allub üksnes selle maksejõuetusmenetluse algatanud kohtule?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

16. Eelotsuse küsimusele vastamiseks on vaja kindlaks teha, millise ulatusega on määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõikes 1 ette nähtud maksejõuetusmenetluse algatanud kohtu kohtualluvus, kuna määruse nr 44/2001, mida kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusajades, artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt ei kohaldata seda „pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetluste suhtes“.
17. Selle kohta tuleb meelde tuletada, et tuginedes muu hulgas ettevalmistavatele dokumentidele seoses 27. septembri 1968. aasta konventsiooniga kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32; edaspidi „Brüsseli konventsioon“) – tekst, mis asendati määrusega nr 44/2001 –, otsustas Euroopa Kohus, et viimati nimetatud määrust ja määrust nr 1346/2000 tuleb tõlgendada nii, et välditaks nendes tekstides sätestatud õigusnormide mis tahes kattumist, ent ka õiguslünki. Seega hagid, mis määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse, sest need on seotud „pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetlustega“, kuuluvad määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse. Samamoodi kuuluvad hagid, mis ei ole määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõike 1 kohaldamisalal, määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse (kohtuotsus, 4.9.2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 21).
18. Euroopa Kohus tõi ka esile, et nagu on muu hulgas märgitud määruse nr 44/2001 põhjenduses 7, on liidu seadusandja tahe anda selle määruse artikli 1 lõikes 1 sisalduvale mõistele „tsiviil- ja kaubandusajad“ lai tähendus ning seetõttu ka määrusele lai kohaldamisala. Seevastu määruse nr 1346/2000 kohaldamisala ei tohiks vastavalt selle põhjendusele 6 laialt tõlgendada (kohtuotsus, 4.9.2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 22).
19. Neid põhimõtteid kohaldades otsustas Euroopa Kohus, et üksnes hagid, mis esitatakse maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud, ei kuulu määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse. Järelikult kuuluvad määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse ainult need hagid (kohtuotsus, 4.9.2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 23).

20. Määruse nr 1346/2000 põhjenduses 6 kasutatakse just nimelt neid samu kriteeriume määruse eseme piiritlemiseks. Nii peaks nimetatud määrus viidatud põhjenduse kohaselt piirduma sätetega, mis reguleerivad maksejõuetusmenetluste algatamise pädevust ning otsuseid, mis „tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud“.
21. Selles kontekstis tuleb eespool toodud kaalutlusi arvestades teha kindlaks, kas selline kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi nagu põhikohtuasjas, vastab neile kahele kriteeriumile.
22. Mis puudutab esimest kriteeriumi, siis tuleb meelde tuletada, et selleks, et teha kindlaks, kas hagi esitatakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel, ei ole määrav kriteerium, millest lähtudes teeb Euroopa Kohus kindlaks hagi valdkonna, mitte menetluslik kontekst, mille raames hagi esitatakse, vaid hagi õiguslik alus. Selle lähenemise kohaselt tuleb kontrollida, kas õigus või kohustus, mis on hagi aluseks, tuleneb tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormidest või maksejõuetusmenetluste valdkonna erinormidest (kohtuotsus, 4.9.2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 27).
23. Käesoleval juhul ilmneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu tuvastatud asjaoludest, et põhikohtuasja eesmärk on tuvastada TMi, kes on maksejõuetusmenetluses võõrandatud tegevusharu omandaja, ja TFi vastutus, kuna nad olid väidetavalt toime pannud kõlvatu konkurentsinähtetena käsitatavaid tegusid Expert France'i kahjuks. Hagi raames ei vaidlusta Expert France mitte Amtsgericht Darmstadti (Darmstadti esimese astme kohus) algatatud maksejõuetusmenetluse raames toimunud võõrandamise kehtivust, vaid asjaolu, et TM, kes võttis ühendust Expert France'i klientidega ja palus neil tellimuste esitamiseks võtta otse ühendust temaga, püüdis tema kliente üle võtta, mis kahjustas Expert France'i huve.
24. On tõsi, et Euroopa Kohus on 2. juuli 2009. aasta kohtuotsuses SCT Industri (C-111/08, EU:C:2009:419, punkt 33) otsustanud, et hagi, millega vaidlustatakse äriühingu osade müük maksejõuetusmenetluses, kuulub määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse.
25. Erinevalt viidatud kohtuotsuse aluseks olevast kohtuasjast, milles pankrotihaldurile, kes äriühingu osad võõrandas, heideti ette seda, et ta ei kasutanud eelisõigust, mis tulenes talle konkreetselt maksejõuetusmenetlust reguleerivatest liikmesriigi õiguse sätetest, on põhikohtuasi seotud üheainsa omandaja tegevusega.
26. Pealegi tegutses Expert France selles maksejõuetusmenetluses üksnes oma, mitte võlausaldajate huvide kaitseks. Lõpuks on hagi esitatud TMi ja TFi vastu, kelle tegevust reguleerivad muud normid kui need, mis on kohaldatavad maksejõuetusmenetluses. Seega ei oma sellise hagi võimalikud tagajärjed maksejõuetusmenetlusele mingit mõju.
27. Järelikult tuleb tõdeda, et sellise kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi esitamine nagu põhikohtuasjas, on eraldiseisev ega toimu maksejõuetusmenetluse valdkonna erinormide alusel.
28. Mis puudutab teist kriteeriumi, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 20, siis Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on selle üle otsustamisel, kas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punktis b ette nähtud erand on kohaldatav, määrav seose tugevus hagi ja maksejõuetusmenetluse vahel (kohtuotsus, 2.7.2009, SCT Industri, C-111/08, EU:C:2009:419, punkt 25).
29. On tõsi, et põhikohtuasjas on vastutuse tuvastamise hagi esitatud maksejõuetusmenetluses võõrandatud tegevusharu omandaja TMi vastu. Siiski tuleb märkida, et kui omandatud õigus on omandaja vara hulka juba üle läinud, ei säili sel õigusel võlgniku maksejõuetusega tingimata otsest seost.

30. Kuigi selles kontekstis ei saa kahtluse alla seada, et põhikohtuasjas esitatud hagi ja maksejõuetusmenetluse, mis oli algatatud Expert Maschinenbau suhtes, vahel on seos, ei ole see seos piisavalt otsene ega piisavalt tihe, et välistada määrust nr 44/2001 ning et selle tagajärjel oleks kohaldatav määrus nr 1346/2000.
31. Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi, milles heidetakse maksejõuetusmenetluses võõrandatud tegevusharu omandajale ette seda, et ta esitles end eksitavalt võlgniku toodetud kauba ainuturustajana, ei allu selle maksejõuetusmenetluse algatanud kohtule.

Kohtukulud

32. Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi, milles heidetakse maksejõuetusmenetluses võõrandatud tegevusharu omandajale ette seda, et ta esitles end eksitavalt võlgniku toodetud kauba ainuturustajana, ei allu selle maksejõuetusmenetluse algatanud kohtule.

Allkirjad